

ПРОФЕСІЙНА САМООЦІНКА ЯК СКЛАДОВА САМОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ

(Давиденко Х. С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Прядко Н. О., кандидатка психологічних наук, доцентка)
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,
м. Чернігів, Україна

Однією з найактуальніших проблем сучасної психологічної науки є проблема самосвідомості особистості. Саме у контексті самосвідомості можливо зрозуміти сутність розвитку та самовдосконалення особистості, що зумовлюється активізацією наявних та потенційних можливостей, спрямованих на досягнення тієї мети, яку людина ставить перед собою. Іншими словами, самосвідомість – це вирішальний внутрішньоособистісний чинник, який опосередковує дію зовнішніх чинників.

Мета даної статті полягає в здійсненні теоретичного аналізу проблеми формування професійної самооцінки і визначення її значущості в структурі самосвідомості особистості.

В українській психології біля витоків вивчення проблеми самосвідомості стояв П. Р. Чамата. Самосвідомість, на його думку, це усвідомлення людиною себе самої та свого ставлення до зовнішнього світу, ставлення до інших людей [5]. Ідеї П. Р. Чамати розвивали його послідовники Л. С. Сапожникова, М. Й. Боришевський тощо. Так, М. Й. Боришевський визначає механізми саморегуляції як вияв внутрішньої самоактивності особистості [2]. Він дослідив залежність процесу саморегулювання від інтелектуального, морального розвитку особистості та її емоційно-вольової сфери.

Самооцінка – компонент самосвідомості, який крім знань людини про себе, включає оцінку нею своїх характеристик, здібностей, моральних якостей. Іншими словами, самооцінка – це оцінка особистістю самої себе, своїх якостей, можливостей, положення серед інших людей та її ставлення до себе. Самооцінка визначає вимогливість людини до себе, її самокритичність, ставлення до життєвих успіхів і невдач, наявність чи відсутність життєвих перспектив [4].

Самосвідомість особистості реєструє за допомогою механізму самооцінки співвідношення рівня домагань та реальних досягнень. Важливим компонентом образу «Я» особистості є самоповага, за допомогою якої визначається співвідношення наявних досягнень і того, на що людина претендує.

Американський психолог У. Джемс запропонував формулу залежності самоповаги та рівня домагань. Він припустив, що комплексне ставлення особистості до себе виникає як відношення дійсних досягнень людини до того, на що вона претендує.

Отже, якщо говорити про професійну самооцінку, то для збереження самоповаги є два шляхи: досягати успіхів у обраній галузі або знижувати рівень домагань [3].

Професійна самооцінка можна розглядати як оцінку суб'єктом праці самого себе як фахівця, оцінку своїх професійних можливостей, якостей, досягнень і місця в професійному середовищі. Як і особистісна самооцінка, на базі

якої формується професійна, вона також буває адекватною і неадекватною. Ці характеристики за критерієм відповідності дійсності поширюються як на професійну самооцінку результату, так і потенціалу.

Досягнення людиною професіоналізму в фаховій діяльності сприяє підтриманню позитивної Я-концепції, підвищує рівень самоповаги. Оскільки справжній професіоналізм потребує постійного самовдосконалення, то суб'єкт праці весь час знаходиться у саморозвитку. Дискомфорт та розчарування можуть викликати низькі темпи кар'єрного просування, непривабливий зміст роботи тощо. [1].

Таким чином, кожному працівникові важливо вміти розкривати свої внутрішні психологічні резерви. Для цього потрібно навчитися пізнавати себе й інших людей, виявляти темперамент, характер, спрямованість особистості, ставлення діяльності та життя, до цілей та життєвих ситуацій, очікувану емоційну поведінку в напружених ситуаціях і міжособистісних відносинах, ділові якості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боришевський, М. Й. Особистість у вимірах самосвідомості. Суми: Еллада, 2012. 608 с.
2. Боришевський М. Самосвідомість як фактор психічного розвитку особистості. *Психологія і суспільство*. 2009. №4. С.119-126.
3. Життєві домагання особистості / За ред. Т.М. Титаренко. Київ: Педагогічна думка, 2007. 456 с.
4. Загальна психологія: Підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. К.: Каравела, 2009. 464 с.
5. Чамата П. Р. Зміст і основні форми прояву самосвідомості // Загальна психологія: хрестоматія/ О. В. Скрипченко та ін. Київ: Каравела, 2007. С. 33-38.